

Nr 5.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 255 § sjölagen och lag angående ändrad lydelse av 4 § 5 mom. lagen den 5 juni 1936 (nr 277) i anledning av Sveriges tillträde till 1924 års internationella konvention rörande konossement; given Stockholms slott den 19 december 1952.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 255 § sjölagen och lag angående ändrad lydelse av 4 § 5 mom. lagen den 5 juni 1936 (nr 277) i anledning av Sveriges tillträde till 1924 års internationella konvention rörande konossement.

GUSTAF ADOLF.

Herman Zetterberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås sådan ändring av den svenska sjölagstiftningen, att såvitt angår fordringsägare som tillhör främmande stat betalning efter guldvärde skall utgå endast i den mån detta följer av fördrag med den främmande staten och denna genomfört motsvarande beräkning till förmån för svenska fordringsägare.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 255 § sjölagen.

Härigenom förordnas, att 255 § sjölagen¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse.)

255 §.

(Föreslagen lydelse.)

255 §.

Är ansvarigheten — — — — — fartygets dräktighet.

I förhållande — — — — — stycket angivits.

I förhållande till fordringsägare som tillhör främmande stat skall vad i första stycket andra punkten och andra stycket stadgas om att där angivna belopp skola beräknas efter guldvärde ej gälla, med mindre detta följer av fördrag med den främmande staten och denna genomfört motsvarande beräkning till förmån för svenska fordringsägare.

Att redaren — — — — — och 259 §§.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1953; dock skall äldre lag gälla, då redarens ansvarighet uppkommit dessförinnan.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1936: 276.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 4 § 5 mom. lagen den 5 juni 1936 (nr 277)
i anledning av Sveriges tillträde till 1924 års internationella konvention rörande konossement.

Härigenom förordnas, att 4 § 5 mom. lagen den 5 juni 1936 i anledning av Sveriges tillträde till 1924 års internationella konvention rörande konossement skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse.)

4 §.

5 mom. Bortfraktaren och — — — — — verkliga värde.
Genom avtal — — — — — förut sagts.

(Föreslagen lydelse.)

4 §.

I förhållande till fordringsägare som tillhör främmande stat skall vad i första stycket första punkten stadgas om att där angivet belopp skall beräknas efter guldvärde ej gälla, med mindre detta följer av fördrag med den främmande staten och denna genomfört motsvarande beräkning till förmån för svenska fordringsägare.

Har avlastaren — — — — — denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1953; dock skall äldre lag gälla, då bortfraktarens ansvarighet uppkommit dessförinnan.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 juni 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena och chefen för handelsdepartementet anmäler t. f. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Nordenstam, fråga om *ändring av vissa i den svenska sjölagstiftningen upptagna stadganden om betalning efter guldvärde.*

Föredraganden anför följande.

År 1924 avslutades i Bryssel två internationella konventioner, den ena rörande begränsning av redareansvaret och den andra angående fastställande av vissa gemensamma bestämmelser i fråga om konossement. Båda konventionerna har biträttats av Sverige och med verkan från och med den 1 januari 1939 införlivats med svensk sjölagstiftning. I detta avseende må hänvisas till tionde kapitlet (254—266 §§) sjölagen, vilket kapitel bär rubriken Om begränsning av redareansvaret, lagen den 5 juni 1936 i anledning av Sveriges tillträde till 1924 års internationella konvention rörande konossement samt vissa föreskrifter i sjölagens befraktningskapitel, särskilt 122 §. Även i Danmark, Finland och Norge har konventionerna införlivats med den nationella lagstiftningen.

Enligt ansvarsbegränsningskonventionen gäller i fråga om redarens ansvarighet att denna är begränsad till fartygets värde med tillägg av vissa belopp, men att i vissa närmare angivna fall ansvarigheten må begränsas till ett belopp av högst 8 pund sterling för ton av fartygets dräktighet (art. 1). Vid personskada inträder dock ett tilläggsansvar intill ett belopp av ytterligare 8 pund sterling för ton (art. 7). I konventionen föreskrives (art. 15), att med myntenheter, som omförmäles i konventionen, förstås myntenheter i guld samt att de av de fördragslutande staterna, vilka icke begagnar pund sterling som myntenhet, förbehåller sig rätt att i runda tal efter sina myntsystem förvandla de belopp, som i konventionen angivits i pund sterling. Bestämmelserna i konventionen skall tillämpas i varje fördragslutande stat, om det fartyg, för vilket begränsningen i ansvarigheten åbe-

ropas, tillhör fördragsslutande stat, ävensom i övriga i de särskilda staternas lagar angivna fall (art. 12). Det heter dock i samma artikel, att de fördragsslutande staterna icke är skyldiga att tillämpa konventionens bestämmelser till förmån för parter, som tillhör en icke fördragsslutande stat.

I den svenska sjölagen har ansvarsbegränsningskonventionens nu nämnda grundsatser upptagits. Därvid har (255 § i lagrummets lydelse enligt lag den 5 juni 1936; SFS 1936:276) stadgats bland annat, att med avseende å vissa fordringar redarens ansvarighet ej må överstiga 145 kronor i guld för ton av fartygets dräktighet och vid personskada ytterligare samma belopp därutöver.

I konossementskonventionen stadgas (art. 4 punkt 5) att fraktföraren liksom fartyget i princip icke skall svara för förluster av eller skador å transporterat gods till högre belopp än 100 pund sterling för kolli eller annan enhet av godset. Även denna konvention innehåller (art. 9) samma bestämmelser om guldberäkning och omräkning i inländsk valuta, som upptagits i ansvarsbegränsningskonventionen. Bestämmelserna i konossementskonventionen skall i princip tillämpas på varje konossement som utfärdas i en av de fördragsslutande staterna.

I 1936 års svenska konossementslag (SFS 1936:277) stadgas i överensstämmelse härmed (4 § 5 mom.), att bortfraktaren och fartyget i princip icke svarar till högre belopp än 1 800 kronor i guld för varje kolli eller annan enhet av godset.

Det är att märka, att konossementslagens tillämplighetsområde är begränsat. Lagen skall sålunda — i stället för vad sjölagen i motsvarande delar innehåller — lända till efterrättelse vid befordran av gods sjöledes från Sverige till främmande stat samt till Sverige från sådan främmande stat, som är ansluten till konossementskonventionen, dock med undantag för befordran till eller från Danmark, Finland eller Norge (se SFS 1938:771 och 772 samt 1939:885 och 886). Konossementslagen gäller alltså icke beträffande inrikes eller internordisk sjöfart och ej heller beträffande sådan utrikes fart, som avser befordran till Sverige från en icke-konventionsstat. I dessa fall gäller sjölagens regler oinskränkt, vilket innebär att bortfraktaren äger göra förbehåll om att ansvarigheten för varje kolli eller annan enhet av godset ej skall överstiga 1 800 kronor i pappersvärde (se 122 § första och andra st. sjölagen). Vad däremot angår redarens totala ansvarighet gäller enligt förut återgivna, från ansvarsbegränsningskonventionen hämtade föreskrifter, att jämväl i fråga om befordran som nyss nämnts ansvarigheten, där den skall fastställas för ton av fartygets dräktighet, beräknas efter guldvärde (255 § sjölagen). En allmän förutsättning för att konossementslagens eller sjölagens ansvarighetsregler skall lända till efterrättelse är uppenbarligen, att enligt internationellt privaträttsliga grundsatser svensk sjö rätt över huvud taget är tillämplig.

I skrivelse till Konungen den 22 november 1949 har *Svensk förening för internationell sjö rätt* hemställt, att en utredning måtte komma till stånd i syfte att på lämpligt sätt begränsa guld klausulens tillämplighet i svensk sjö rätt.

Föreningen anförde därvid beträffande ansvarsbegränsningskonventionen bland annat följande:

De förhoppningar som vid ansvarsbegränsningskonventionens tillkomst hystes om internationell uniformitet å förevarande område ha ej infriats. Konventionen har nämligen antagits endast av ett jämförelsevis ringa antal länder, nämligen förutom de fyra nordiska länderna av Belgien, Brasilien, Frankrike, Monaco, Polen, Portugal, Spanien och Ungern. Storbritannien och Amerikas förenta stater ha ej ratificerat konventionen och torde ej heller komma att göra det.

Inom Comité Maritime International har initiativ tagits för att revidera ansvarsbegränsningskonventionen i hela dess vidd. Bland annat har därvid bestämmelsen om guldberäkning uppmärksamats. Den i 255 § svenska sjölagen upptagna guldklausulen gäller utan någon inskränkning, alltså för såväl inrikes som utrikes fart och oberoende av vederbörande fordringsägares nationalitet. I Danmark och Finland har man förfarit på enahanda sätt, under det att enligt den norska sjölagen (§ 266 andra st.) guldberäkning gäller endast i förhållande till fordringsägare som hör hemma i främmande stat, såframt detta följer av »overenskomst med vedkommende fremmede stat og denne har gjennomført tilsvarende beregning til fordel for norske fordringshavere». Den i Norge sålunda genomförda ömsesidighetsprincipen har motiverats med att främmande länder icke tillämpade guldberäkning eller att tvekan härutinnan föreläge och att anledning i vart fall saknades att giva guldklausulen större räckvidd än konventionen förpliktar till. Om en stat icke tillämpar guldklausulen i förhållande till norska medborgare, ansågs den ej heller kunna med fog klaga över att man från norsk sida gör detsamma (se Ot. prop. 1937 nr 23 s. 7—8).

Beträffande innebörden av de norska lagreglerna i ämnet må framhållas att guldberäkning icke gäller i förhållande till det egna landets undersåtar samt att med »overenskomst med vedkommende fremmede stat» torde åsyftas konventionen om ansvarsbegränsning. Guldberäkning skulle således enligt norsk rätt tillämpas i förhållande till fordringsägare i de övriga nordiska länderna.

Den med ansvarsbegränsningskonventionen åsyftade internationella uniformiteten har uppenbarligen ytterligare försvårats genom rådande förhållanden på penningmarknaden. Försök att råda bot härpå ha icke lett till resultat. Svensk förening för internationell sjörätt har i yttranden till Comité Maritime International såväl 1947 som 1949 framhållit, att genom den svenska lagens bestämmelser om guldberäkning svenska redare komma i en ofördelaktig situation i jämförelse med redare i främmande länder, vars lagstiftning ej innehåller motsvarande bestämmelser samt tillika förklarat sig ha för avsikt föreslå den svenska regeringen att begränsa guldklausulens tillämplighet på liknande sätt som i Norge.

Innan det internationella arbete, som nu skall igångsättas för en revision av ansvarsbegränsningskonventionen, kan förväntas leda till slutligt resultat lärer åtskilliga år förflyta. Under sådana förhållanden finner föreningen det önskvärt, att redan nu åtgärder vidtagas för en ändring av 255 § sjölagen i den riktning ovan antytts.

Beträffande konossementskonventionen erinrade sjörättsföreningen, att i de danska och finska konossementslagarna upptagits motsvarande guldklausul som i den svenska konossementslagen, medan den norska lagen (8 §) utformats efter samma ömsesidighetsprincip som 266 § norska sjölagen. Föreningen framhöll vidare, att konossementskonventionen vunnit

mycket vidsträckt anslutning och att några frågor om revision av densamma ej vore under behandling, bortsett från dess guldklausul. I vilken utsträckning främmande länder tillämpade guldberäkning vore oklart. Amerikas förenta stater hade i sin lagstiftning stadgat en begränsning av ansvaret för varje kolli eller enhet av godset till 500 dollars »lawful money». Enligt fransk och tysk lagstiftning gällde ej guldberäkning. Vid en internationell konferens hösten 1949 hade engelska representanter uttalat sig mot en guldberäkning men förklarat, att man måhända i stället borde överväga att höja ansvarsgränsen utöver 100 pund sterling (i pappersvaluta). Den engelska konossementslagstiftningen hade emellertid upptagit konventionens guldklausul.

Sedan sjörättsföreningens skrivelse remitterats till kommerskollegium och kollegium därvid anmodats att höra de myndigheter och sammanslutningar som kollegium funne lämpligt, har kommerskollegium den 29 december 1951 inkommit med yttrande i ärendet och därvid bifogat yttranden av Sveriges redareförening, Sveriges segelfartygsförening, sjöassuradörernas förening, Stockholms handelskammare, handelskammaren i Göteborg och Skånes handelskammare. Dessa senare yttranden äro dagtecknade mellan den 29 mars och den 19 september 1950.

Redareföreningen anför:

Den svenska lagstiftningen om betalning i guld innebär för de svenska redarna en börda, som flertalet av deras utländska konkurrenter äro helt eller delvis befriade från. I vissa länder, där redarnas maximala betalningsskyldighet angivits i pappersvaluta och sålunda icke i guld, har penningvärdeförsämringen framträtt med långt större styrka än i Sverige. I dylika fall kan den svenske redarens betalningsskyldighet bli mångdubbelt större än hans utländska konkurrenters i motsvarande situation. I andra länder, där penningvärdet fallit kraftigt om än icke katastrofalt, har man på olika vägar nått fram till regler, som äro avsevärt lindrigare än de svenska reglerna. Till denna senare kategori höra de ur konkurrenssynpunkt viktigaste länderna, Storbritannien, Norge och USA.

De ogynnsamma verkningarna av den svenska lagstiftningen på detta område accentueras därav, att reglerna angående lagkonflikter inom dessa delar av sjörätten i många länder äro utformade i enlighet med principen om flaggans lag, d. v. s. på sådant sätt att redarna få åtnjuta förmånen av ansvarsbegränsning i enlighet med lagstiftningen i fartygets hemland. I de fall åter, då principen om flaggans lag icke tillämpas och då den förmånligare utländska lagstiftningen sålunda principiellt skulle kunna vara tillämplig även å svenska redare, saknar i allmänhet den svenske redaren möjlighet att begagna sig därav, enär hans borgenärer genom att instämma saken till svensk domstol kunna få de strängare svenska reglerna tillämpliga å rättsförhållandet. Det torde icke råda någon tvekan, att den svenska lagstiftningen i detta hänseende kraftigt missgynnar den svenska sjöfartsnäringsen.

Dessa olägenheter kunna i huvudsak elimineras genom en ändring av guld-klausulerna i 255 § sjölagen och 4 § 5 mom. konossementslagen. Gentemot en övergång till lagstiftning på basis av pappersvaluta kunde visserligen invändas, att föreskrifterna om betalning i guld föranletts av önskemålet att främja sjörättens internationella unifiering samt att en ändring av reglerna skulle motverka strävandena att unifiera sjörätten. Såframt de nya reglerna utformas i enlighet med ömsesidighetsprincipen — och något annat

torde icke ha ifrågasatts — skulle emellertid den föreslagna ändringen icke inverka menligt utan tvärtom gynnsamt på unifieringssträvandena. Intressenterna i de stater, som icke anslutit sig till ansvarsbegränsnings- och konossementskonventionerna, åtnjuta nämligen för närvarande förmånen att i bl. a. Sverige erhålla betalning i guldvaluta. Dessa stater sakna givetvis anledning att ansluta sig till konventionerna, om de finna sig redan åtnjuta de förmåner, som konventionerna avse att bereda, utan att dock i gengäld vara underkastade den av konventionerna stipulerade, mer omfattande betalningsskyldigheten vis-à-vis utländska intressenter. Därest de till konventionerna anslutna staternas, och däribland Sveriges, lagstiftning utformas i enlighet med ömsesidighetsprincipen, skulle däremot övriga stater finna det med sin fördel förenligt att ansluta sig till ifrågavarande internationella konventioner. Det internationella unifieringsarbetet skulle sålunda främjas av den föreslagna svenska lagändringen.

Redareföreningen fortsätter:

Med hänsyn till önskemålet om en nordisk likformighet i sjörättslagstiftningen erbjuder det knappast några större svårigheter att i detalj utforma de nya svenska lagreglerna. Dessa böra givetvis så nära som möjligt ansluta sig till de i Norge redan gällande reglerna. En dylik överensstämmelse kan åvägabringas, därest man i den svenska sjölagen vidtager den ändringen, att orden »i guld» uti 255 § första och andra styckena utgå samt i stället ett nytt stycke fogas till 266 § sjölagen av motsvarande innehåll som det stadgande, vilket för närvarande ingår i 266 § andra stycket norska sjölagen. Vid införlivandet av sistsagda stadgande med svensk rätt synes man såvitt möjligt böra ordagrant översätta den norska lagtexten till svenska språket. På motsvarande sätt bör i konossementslagen göras den ändringen, att orden »i guld» uti 4 § 5 mom. utgå samt att i stället till lagen fogas en åttonde paragraf, innehållande i översättning till svenska språket det stadgande, som ingår i 8 § utav den norska konossementslagen.

Erfarenheterna från Norge ha icke givit vid handen, att en lagstiftning på ömsesidighetsbasis skulle vålla tillämpningssvårigheter i fråga om vare sig sjölagen eller konossementslagen. Man kan med hänsyn härtill taga för visst, att alldeles likartade regler i den svenska lagstiftningen icke heller skulle giva anledning till dylika svårigheter.

Redareföreningen yttrar avslutningsvis, att det med hänsyn till rådande omständigheter, främst den i september 1949 genomförda devalveringen av den svenska kronan, framstode som angeläget, att de berörda ändringarna i den svenska sjölagstiftningen vidtoges utan dröjsmål. Med hänsyn till de ifrågasatta ändringarnas okomplicerade beskaffenhet syntes det enligt redareföreningens uppfattning icke vara erforderligt, att någon särskild kommitté tillsattes för att utreda frågan om dylika lagändringar.

Segelfartygsföreningen tillstyrker sådan ändring av 255 § sjölagen, att redarens maximala betalningsskyldighet bestämmes till där angivet belopp i guldkronor, såvitt angår förhållandet till intressenter i de länder, där svenska intressenter beretts motsvarande förmån, men till samma antal papperskronor vad angår övriga intressenter.

Sjöassuradörernas förening finner övervägande skäl tala för att man tills vidare ställer sig avvaktande till en revision av själva konventionerna men tillstyrker en utredning med syfte att i görligaste mån tillfälligtvis eliminera de nackdelar, vilka äro förenade med konventionernas tillämpning under

nuvarande förhållanden. Föreningen fäster främst avseende vid att en ändring kommer till stånd av 255 § sjölagen. Den nuvarande avfattningen av denna paragraf påverkar nämligen — anför föreningen — den svenska betalningsbalansen i ogynnsam riktning, därför att den i fråga om de ekonomiska konsekvenserna vid fartygs sammanstötning försätter svenska intressenter i oskäligt ogynnsam ställning, enär det svenska ansvaret gäller i guldkronor medan i fråga om åtskilliga andra länder fartygsansvaret räknas i pappersvaluta. I fråga om en ändring av 4 § 5 mom. konossementslagen ställer sig föreningen däremot mera tveksam. Det kan nämligen enligt föreningens mening förmodas, att införandet av en ömsesidighetsregel av samma karaktär som den i den norska konossementslagen kommer att medföra betydande svårigheter vid rättstillämpningen, bl. a. på grund av den omständigheten, att klarhet icke föreligger om vilka av olika nationella konossementsregler, som skola komma i tillämpning vid varje särskilt fall. Dessa spörsmål borde dock kunna belysas genom en utredning.

Stockholms handelskammare anför:

Det är enligt handelskammarens mening uppenbart, att ratificeringen av de här ifrågakarande båda konventionerna och deras införlivande med svensk lagstiftning byggde på den förutsättningen att flertalet övriga sjöfartsidkande nationer skulle vidtaga motsvarande åtgärder och att alltså internationell likformighet i stor utsträckning skulle kunna uppnås i fråga om reglerna för bortfraktarens ansvar. Då dessa förutsättningar icke infriats och då den svenska generella tillämpningen av guldklausulen, särskilt under nu rådande internationella valutaförhållanden, är ägnad att medföra otillfredsställande konsekvenser för den svenska rederinäringen, måste en ändring av de nuvarande reglerna anses i hög grad motiverad. En ändrad tillämpning av guldklausulbestämmelserna i riktning exempelvis mot det i Norge tillämpade systemet synes icke behöva försvåra en i och för sig önskvärd internationell samordning på sjörättens område. Handelskammaren vill för den skull icke motsätta sig att frågan om en ändring av dessa bestämmelser upptages till utredning. Därvid torde särskilt böra undersökas, huruvida den norska sjölagens guldklausulbestämmelser kunna accepteras eller om andra bättre lösningar stå att vinna. Särskilt då det gäller den ifrågasatta ändringen av konossementslagen torde nämligen de norska bestämmelserna vara ägnade att medföra betydande svårigheter vid rättstillämpningen.

Handelskammaren i Göteborg förordar en ändring av både 255 § sjölagen och 4 § 5 mom. konossementslagen, så att de svenska redarnas maximiansvar ej längre generellt skall beräknas i guldvaluta, utan att ansvar enligt dylik beräkning endast skall förekomma i förhållande till fordringsägare i sådana länder, som själva tillämpa »guldklausul» gentemot svenska fordringsägare. Ett genomförande av dessa lagändringar syntes icke vara förenat med några särskilda praktiska svårigheter. Med ledning av de gällande norska bestämmelserna borde ändringarna i sjölagen och konossementslagen kunna genomföras ganska enkelt. Handelskammaren vill därför ifrågasätta om det, såsom föreslagits av sjörättsföreningen, är obetingat nödvändigt att verkställa någon ytterligare särskild utredning i frågan.

Skånes handelskammare förordar, att både sjölagen och konossements-

lagen ändras till överensstämmelse med norsk rätt. Av allt att döma skulle dessa ändringar kunna genomföras utan att från utlandets sida någon berättigad erinran kunde göras däremot. Ej heller syntes vare sig ur de svenska varuägarnas eller ur de svenska assuradörernas synpunkt någon invändning kunna göras mot lagändringarna i fråga.

Kommerskollegium framhåller inledningsvis att den omständighet, som närmast givit anledning till sjörättsföreningens framställning, nämligen den bristande internationella uniformiteten i fråga om begränsningen av redareansvaret i fall som avses i tionde kapitlet sjölagen respektive av bortfraktarens ansvar enligt konossementslagen, blivit ännu mer iögonfallande efter det kollegium mottog remissen, emedan Finland och Danmark på senare tid upphävt eller ändrat i dessa länder förut bestående regler om beräkning av ansvarighetsbeloppen efter guldvärde. Enligt vad kollegium inhämtat hade så skett i Finland genom lagar den 30 juni 1950 om ändring av sjölagen respektive av lagen i anledning av Finlands tillträde till konossementskonventionen och i Danmark genom lagar den 14 mars 1951 om ändring i sjölagen respektive i lagen om genomförandet av konossementskonventionen.

Kommerskollegium fortsätter:

Enär vid sådant förhållande, efter vad det upplysts, numera endast Sverige förbehållslöst tillämpar guldklausulen i fråga om begränsningen av redareansvarigheten enligt sjölagen och då vidare, såvitt kollegium kunnat finna, de flesta av de länder som tillträtt konossementskonventionen icke fastställt bortfraktarens maximala ansvarighet efter guldvärde, medan åter några av de stater som ursprungligen så gjort numera ändrat sina regler i detta hänseende till att gälla pappersvaluta, förefaller det icke längre föreliggande skäl att för vårt lands vidkommande fasthålla vid tillämpning av guld-klausulen på sätt hittills skett vare sig i det ena eller i det andra fallet.

I likhet med redareföreningen synes sjörättsföreningen icke ha åsyftat längre gående ändring än som motsvarar ordningen i Norge, vartill Finland genom 1950 års lagändringar anslutit sig, nämligen så att redarens maximala ansvarighet skulle fastställas i guldkronor i förhållande till intressenter i land där samma förmån beretts svenska fordringsägare, och eljest i papperskronor. Denna fråga har i Danmark ägnats uppmärksamhet under förarbetena till 1951 års lagändringar och i regeringens förslag föranlett uttalande av innehåll, att man funnit riktigast föreslå att beräkningen efter guldvärde helt överges, och detta dels emedan det numera vore vanskligt att fastställa det sanna guldvärdet och dels enär reciprocitetsregeln skulle skapa vanskligheter i fall då fordringsägare av olika nationalitet uppträdde i samma sak och redaren sålunda skulle kunna komma att häfta efter guldvärde i förhållande till somliga av dem men icke till andra.

Kollegium skulle för sin del närmast vara böjt för att ansluta sig till den mening som sålunda kommit till uttryck i Danmark, i all synnerhet som man efter allt att döma icke har anledning förmoda att reciprocitetsregeln kommer att hava någon större betydelse i praktiken.

I anslutning därtill torde man emellertid också få taga ställning till frågan huruvida ett frångående av regeln om beräkning efter guldvärde förutsätter uppsägning av respektive konventioner. Detta har i Danmark icke ansetts erforderligt, och till stöd för en sådan ståndpunkt lär kunna göras gällande dels att de förutsättningar under vilka guld-klausulen upptogs i konven-

tionerna icke längre synas vara för handen och dels att de flesta länder som ratificerat dem, av föreliggande upplysningar att döma, icke ansett sig förpliktade att införa bestämmelse om begränsningsbeloppets beräkning efter guldvärde.

Emot en uteslutning av guldklausulen ur den svenska sjölagstiftningen kan emellertid ur strängt formell synpunkt invändas, att Sveriges ratifikation av konventionerna trots allt medför förpliktelse att garantera tillämpning av klausulen, så länge konventionerna gälla oförändrade; visserligen lärers anspråk härå icke kunna resas av rättsägare i något främmande land, med mindre man där är beredd att uppfylla motsvarande förpliktelse, men principiellt sett kan invändningen måhända icke bestridas.

En sida av saken som påkallar särskild uppmärksamhet är frågan om avvägningen av ersättningsbeloppen i förhållande till inhemska rättsägare, vilka uppenbarligen skulle komma i ett sämre läge vid en ansvarsbegränsning med oförändrat krontal i pappersvaluta. Denna synpunkt har i Finland föranlett en väsentlig höjning av ansvarsbeloppen i samband med 1950 års lagändringar; i Danmark lämnades däremot beloppen oförändrade och i Norge kvarstå likaledes de ursprungliga beloppen. I tider av obeständigt penningvärde kan det synas mindre ändamålsenligt att justera sådana värdegränser som de ifrågavarande, men det lärers å andra sidan knappast kunna undgå att framkalla invändningar om guldberäkningen övergives utan justering av beloppen.

Därest betraktelser av detta slag skulle föranleda den uppfattningen, att det under rådande förhållande vore klokast att tillsvidare icke företaga någon ändring i gällande ordning, synes detta dock icke få utgöra hinder för en sådan justering av ifrågavarande lagregler att betalning efter guldvärde icke skall åvila den förpliktade i förhållande till fordringsägare i främmande stat, med mindre denna stat tillerkänner svensk medborgare samma förmån. Detta synes kollegium utgöra det minsta som i förhandenvarande läge bör göras i avvaktan på en mera tillfredsställande internationell ordning i här avhandlade hänseenden.

Departementschefen.

Av den inledningsvis lämnade redogörelsen framgår att bortfraktarens ansvarighet bestämts efter guldvärde enligt både ansvarsbegränsningskonventionen och konossementskonventionen. Anledningen härtill var, att det ansågs önskvärt att uppnå en viss fasthet med hänsyn till inbördes variationer i värde mellan skilda länders mynt. Detta led i strävandena att skapa en universell sjö rätt har fullföljts i den svenska sjölagstiftningen, i det att en förbehållslös regel om betalning efter guldvärde upptagits i både 255 § sjölagen och 4 § 5 mom. konossementslagen. När dessa regler införlivades med svensk rätt, utgick man självfallet från att motsvarande åtgärd skulle vidtagas av flertalet övriga sjöfartsidkande nationer av någon större betydelse. Man hoppades med andra ord, att en verklig internationell likformighet i stor utsträckning skulle kunna uppnås i fråga om reglerna för bortfraktarens ansvar. Denna förhoppning har emellertid alls icke infriats. Ansvarsbegränsningskonventionen har sålunda icke biträtts av de ur sjöfartssynpunkt mest betydelsefulla staterna, och de flesta av de länder som tillträtt konossementskonventionen har icke fastställt bortfraktarens maximala ansvarighet efter guldvärde. Vad de nordiska länderna beträffar förhåller det sig visserligen

så, att de alla tillträtt båda konventionerna, men i Norge infördes redan 1937 en ordning, enligt vilken betalning efter guldvärde skall ske endast i förhållande till fordringsägare, som äro hemmahörande i sådana främmande stater vilka själva genomfört motsvarande beräkning till förmån för norska fordringsägare. Samma ömsesidighetsprincip har år 1950 genomförts också i den finska sjölagstiftningen, under det att Danmark året därpå beslutat att helt slopa de i sjölagen och konossementslagen upptagna guldklausulerna. Förhållandena har alltså utvecklats på ett sådant sätt, att Sverige i dagens läge torde vara den enda stat i världen, vars lagstiftning ålägger redarna förbehållslös skyldighet att betala efter guldvärde både i de fall som regleras av ansvarsbegränsningskonventionen och i de fall som behandlas i konossementskonventionen.

Det säger sig självt, att denna ordning måste innebära en belastning för den svenska rederinäringen. Det är därför angeläget att på lämpligt sätt begränsa de svenska redarnas skyldighet att betala efter guldvärde. En lösning av problemet bör komma till stånd så snart som möjligt, och det synes icke erforderligt att dessförinnan låta verkställa någon särskild utredning i ämnet. Lika litet som i övriga nordiska länder torde för vår del någon skillnad böra göras mellan sjölagen och konossementslagen. En lagändring bör alltså ta sikte på båda de guldklausuler, som upptagits i svensk sjölagstiftning.

Hur en sådan lagändring i detalj skall genomföras kan, såsom kommerskollegium i sitt yttrande närmare utvecklat, vara föremål för delade meningar. I ett avseende torde emellertid någon tvekan icke behöva råda. Det synes nämligen uppenbart, att i förhållande till fordringsägare som tillhör främmande stat betalningsskyldighet efter guldvärde icke bör föreligga under annan förutsättning än att den främmande staten tillerkänner svenska fordringsägare samma förmån. I likhet med vad som är fallet enligt norsk och finsk rätt bör alltså förutsättning för skyldighet att betala efter guldvärde till fordringsägare i främmande stat vara, att sådan skyldighet följer av fördrag med den främmande staten — fördraget kan självfallet utgöra just den internationella konventionen i ämnet — samt att staten i fråga även i praktiken genomfört motsvarande beräkning till förmån för svenska fordringsägare. En sådan lagändring kan icke anses rimligen stå i strid mot konventionerna. I ansvarsbegränsningskonventionen stadgas uttryckligen, att fördragsslutande stat icke är skyldig att tillämpa konventionens bestämmelser till förmån för parter, som tillhör en icke fördragsslutande stat, och konossementskonventionen måste anses bygga på samma princip. Och vad angår förhållandet till en fördragsslutande stat kan en sådan stat, om den icke själv uppfyller sina förpliktelser beträffande guldklausulen i förhållande till svenska fordringsägare, icke rikta någon berättigad invändning mot att man förfar på samma sätt från svensk sida. Denna tankegång har godtagits såväl i Norge som i Finland.

Mera tveksamt är, om skyldigheten att betala efter guldvärde bör upphävas även i förhållande till svenska fordringsägare. Konventionerna torde icke

i och för sig lägga något hinder i vägen härför, och det är att märka, att enligt både finsk och norsk rätt — och givetvis även enligt dansk rätt — betalning till inhemska fordringsägare må ske efter pappersvärde. När denna ordning år 1950 genomfördes i Finland, skedde visserligen samtidigt en väsentlig höjning av de nominella ansvarsbeloppen, men med hänsyn till den starka försämringen av penningvärdet i Finland understiger dock beloppen även efter höjningen motsvarande nominella belopp enligt svensk lag. I Danmark lämnades däremot beloppen oförändrade, när guld klausulerna år 1951 helt borttogs, och i Norge kvarstår likaledes de ursprungliga beloppen. Såsom kommerskollegium framhållit skulle det likväl knappast kunna undgå att framkalla invändningar, om guldberäkningen övergäves i förhållande till svenska fordringsägare utan någon som helst justering av beloppen. En sådan uppskrivning torde emellertid av olika skäl ej böra ifrågakomma. På grund härav synes det rimligast att bibehålla betalningsskyldigheten efter guldvärde i förhållande till svenska fordringsägare.

I enlighet med vad som nu sagts har inom justitiedepartementet utarbetats förslag till *lag angående ändrad lydelse av 255 § sjölagen* och till *lag angående ändrad lydelse av 4 § 5 mom. lagen den 5 juni 1936 (nr 277) i anledning av Sveriges tillträde till 1924 års internationella konvention rörande konossement*.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslagen, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

K. G. Grönhagen.

¹ Denna bilaga, som är likalydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 23 september 1952.

Närvarande:

justitieråden NISSEN,
HELLQUIST,
KARLGREN,
regeringsrådet ECKERBERG.

Enligt lagrådet den 25 juni 1952 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 6 juni 1952, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till *lag angående ändrad lydelse av 255 § sjölagen* och till *lag angående ändrad lydelse av 4 § 5 mom. lagen den 5 juni 1936 (nr 277) i anledning av Sveriges tillträde till 1924 års internationella konvention rörande konossement*.

Till lagrådet hade från Sveriges redareförening inkommit en den 16 september 1952 dagtecknad skrivelse i ärendet jämte en därvid fogad promemoria.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, ävensom skrivelsen och promemorian föredrogos inför lagrådet av t. f. byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet, hovrättsassessorn S. Dennemark.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:
Olle Lundberg.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 december 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena och chefen för handelsdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets den 23 september 1952 avgivna utlåtande över de den 6 juni 1952 till lagrådet remitterade förslagen till *lag angående ändrad lydelse av 255 § sjölagen och lag angående ändrad lydelse av 4 § 5 mom. lagen den 5 juni 1936 (nr 277) i anledning av Sveriges tillträde till 1924 års internationella konvention rörande konossement*, samt hemställer, att förslagen, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Harriet Stangenberg.
